

08. JAVIER ZUBIMENDI (HERNANI, 1945)

Aloña Beraza Peña

"Kantuan aritzea terapia da askorentzat, eta horren lekuko izatea oso pozgarria da"

Hernaniko Goiz Eguzki Abesbatzaren gidari da gaur egun Javier Zubimendi hernaniarra.

Hernaniko *Plaza de España*n jaiotakoa dela nabarmentzen du, eta plazagizona dela dio, baina ez saltseroa. Bizitza osoa darama kantuan, eta urte luzeko eskarmentua du taldeen gidaritzapean. Hala ere, beste arte diziplina batzuetarako zizka-mizka batzuen egilea ere bada, hala nola, antzerkirako gidoiak idatzi izan ditu.

Artista polifazetikoa, hala deskribatzen zaituzte askok. Horrela sentitzen zara?

Musikaren eta idazmenaren esparruan mugitzen naiz gehien bat. Gainera, bietatik bat aukeratu beharko banu, gehiago gustatzen zait idazmenari lotutako edozer egitea. Idaztea asko gustatzen zait, batez ere gero beste norbaitek nire testuak hartu eta taula gainera eramaten baditu. Denerarik idazten dut; ipuinak, bestelako kontakizunak, eleberriak, eta baita antzerki gidoiak ere bai. Gogoan dut antzerki obra bat idatzi nuela eta izugarritzko arrakasta izan zuela. Bederatzi saio eskaini genituen Biterin, eta saio guztiak goraino bete genituen. Kastillako Dorreak antzezlanarekin gertatu zen hori, baina denera nik idatzitako hiru obra antzeztu dira; *Tangoka*, *Kastillako Dorreak* eta *Txano barra gorro*. Eszeneratzeaz bon Arregi, Txaro Untzilla eta Ainhoa Pineda arduratzen ziren, eta Euskal Herrian barrena mugitu ginen lan horiekin.

Bistan da kontzertuetan ez ezik, antzerkiarekin lortu duzula baita ere aretoak jendez lepo egotea. Nondik sortzen da *Kastillako Dorreak*?

Haurra nintzenean, hamar urte inguru izango nintuen, udalekuetan joan nintzen Burgosera, eta katedrala ikustera eraman gintuzten. Txundituta geratu nintzen bertan ikusitakoarekin. Gainerako taldekie bezala, niri ere asko gustatu zitzaizkidan Burgosko Katedralaren dorreak. Urte batzuk berandua-go, heldutan, lan bidaia bat egin behar izan nuen Madrilera, eta orduan ere Burgosen bizi izandako esperientziaren antzekoa gertatu zitzaidan; finantza-hiriaren dorreek zur eta lur utzi ninduten. Egia da gerora ere beste dorre batzuk ikusi ditudala, hain justu, Soto del Real espetxeko dorreak. Testu bat lantzen ari nintzen antzerkirako, eta izenburu bat jarri behar nionez, buruari bueltak ematen jabetu nintzen dorre horien guztien artean bazegoela lotura bat. Dorre batzuk plazera eta gozamina sorrarazi zidaten, eta besteek, aldiz, zorigaiztoko ametsa.

Bederatzi saio eskaini zituzten Biterin Kastillako Dorreak antzezlanarekin.

Lan guztiek dute oinarria benetako bizipenetan, ala zerk inspiratzen zaitu?

Inspirazioa bakarrik etortzen da, edozerk balio du horretarako. Aginetako mina baduzu ez dago idazten hastea baino analgesiko hoberik. Ez dut esango egunero idazten dudarik, baina ia astero egiten dut, beraz, edozerk iradokitzen dit zerbait. Testu batzuk sakonagoak dira, baina beste asko era guztiz informalean idazten ditut, horiek dira gero lagunei *Whats App* bidez bidaltzen dizkiedanak.

Duela hamabi bat urteko kontuez ari gara. Noiz hasi zinen lan idatziak egiten?

Egia da mutikoa nintzenetik dudala gustuko idaztea. Oso gazte hasi nintzen, eta denborak aurrera egin ahala idazmena lantzen jarraitu dut. *Egin* egunkariko publizitateko lantaldeko kide nintzen, beraz, lan komertziala egitea zegokigun guri, eta baita idaztea ere. Kuban izan nintzen elkarrizketa batzuk egiten, Parisera ere joan nintzen erreportaje bat egitera, eta gisa horretako lanetan aritzen nintzen ni. Horiek izan ziren hastapenak, baina orain egiten dudanak ez du zerikusirik. Elkarrizketa formatua oso gustuko dut eta narrazio sakonak idaztea baino nahiago ditut elkarrizketa moduan plaza-ratzen diren hartu-emanak. Paragrafo potoloetan kontatu daitezkeen pasarte horiek galdera-erantzunen bitartez bideratzea dinamikoagoa iruditzen zait, beste edozein elkarrizketaren antzera.

Halabaina, tranpaldok gainean musika egiten ikusten zaitugu maiz.

Nire aita herriko organista zen, eta askotan kontatu didate nire jaiotza eguneko pasarteak. *Plaza de Espa-*

ñan jaiotakoa naiz, gaur egun Gudarien plaza izenez ezaguna den udaletxeko plazan. Amak erditzen ninduen bitartean aita alboan zegoen pianoa jotzen, ni jaiotze bitartean urduritasunak lasaitzeko. Esan daiteke mundu honetara iritsi nintzenean en-tzun nuen lehenengo soinua piano akorde bat izan zela, atera kontuak hortik. Etxean izan dugu beti musika, horrela bizi izan dugu. Nire arreba pianoa ikasketak egin ditu, eta nik, solfeoa ikasteaz gain, lau urte eman nituen Donostiako kontserbatorioan pianoa ikasten.

Hogei urte besterik ez zenituela sortu zenuen zure lehenengo otxotea. Zer egiteko gogoak zenuen?

Hamasei urterekin hasi nintzen abesbatzak gidatzen, lehenengoa *Luisen* ikastetxean ginenean egin nuen, eskolan. Hortik urte batzuetara, hogei urterekin sortu nuen lehenengo otxotea. *Schola Cantorum* abesten genuen, Hernanin indar handia zuen On Gabriel Olaizolak gidatutako abesbatza hark, eta talde horretan gazteenak ginenok otxote bat sortu genuen. Zortzi lagun ginen kantuan aritzeko gogoz ginenak eta horrela sortu zen. Bertan parte hartu genuen Tomas Garmendiak, Jesus Arregiak, Luis Telleriak, Joxeramon Beroizek, Josetxo Zubimendik, Juanito Olaizolak, Javier Gimenezek, Miguel Angel Martínezek eta nik.

Taldea sortu eta berehala Victoria Eugenia abestu genuen, baita Aitor zineman ere bai, eta irteerak ere egin genituen. Gogoan dut ez genuela izenik taldearentzat, eta lehenengo emanaldia eskaintzera joan ginenean Azkoitira gure izenarengatik galdetu ziguten; izenik ez genuela esan, eta bertan bataiatu gintuzten: Gazteak. Azkoitiko emanaldi horretako partaide gazteenak ginen, eta hortik aurrera izen horrekin geratu zen gure zortzikotea.

Hogei urterekin sortu zuen lehenengo otxotea Javier Zubimendik.

Hortik aurrera ibilbide oparoa duzu abesbatzetan, non eman zenituen hurrengo urteak?

Beti jarraitu dut kantuan. 2000. urte inguruan Kantuz Abesbatza sartu nintzen. Izatez, abestea zen nire asmoa, baina une horretan taldearen gidaritza zeramaten bi emakumeak, Jaione Escudero zen zuzendaria eta Arantxa Astigarraga zuzendariordea, biak haurdun geratu ziren eta ni egin ninduten Kantuzeko zuzendari. Solfoea nekien bakarra nintzen, beraz, sartu eta berehala hartu nuen kargua. Denera hamaika urte eman nituen Kantuz Abesbatza gidatzen. Gerora, Goiz Eguzki parean Paco Goiarekin topatu nintzen, Goiz Eguzkiko alma materrarekin, eta erretiratuen abesbatza bat sortzeko proposamena luzatu nion. Herri askok zuten ordurako jubilatuen abesbatza bat, eta guk ere behar genuen. Horrela hasi genuen kanpaina prozesua; Urumeako Kronikan eta beste hainbat hedabidetan zabaldu genuen deialdia, herrian publizitatea egin genuen eta horrela sortu genuen gaur egun Goiz Eguzki Abesbatzaren izenean ezagutzen dugun taldea.

Gogo handia zenuten, eta proposamena ere mahai-gainean. Taldekideak topatzea asko kosta zitzaizuen?

Gutxinaka proiektuari forma ematea lortu genuen, eta urtebete behar izan genuen makinaria martxan jartzeko. Segituan iritsi ginen 40 partaideko langa gainditzera, eta zifra hori mantentzea lortu dugu. Izen-emateak laster batean hasi ziren, erantzuna bikaina izan zen. Izan ere, 50 kide izatera iritsi ginenean abesbatzako atak itxi behar izan genituen. Alegia, inor gehiago ezin zela sartu erabaki behar izan genuen. Abesbatza sortu eta bi aste gertatu zen hori, eta arrazoi bakarra zegoen horren atzean: autobus bakarrean 50 lagun sartzen ginen gehienez, eta kontzertuak emateko batera eta bestera mugitzeko arazo bat zen guretzat kopuru horretatik igarotzea.

Hala ere, orain perspektibarekin begiratuta, ez genuke halakorik errepikatuko sekula; abestu nahi duenak beti izango du tokia Goiz Eguzkin, egoera hori errepikatuko balitz moldatuko ginateke autobusaren eta auto pribatuen artean. Gainera jubilatuen abesbatza batek beste ezaugarri bat du, eta hori da etengabe jende berria sartuko dela, besteak beste, gure adin-tartea kontuan izanik gutxinaka kideak gure albotik joaten direlako.

Aurten 15. urteurrena ospatzen duzue Goiz Eguzki Abesbatzan. Atzera begira jarrita, zer aldatu da denbora honetan?

Izugarrria da jabetzea denborak nola egiten duen ihes, eta izugarria da baita ere denbora honetan Goiz Eguzkik egin duen hobekuntzaz ohartzea. Polifoniarekin ikuspuntua soilik kontuan hartuta, orain lau ahotsetara abesten dugu. Hastapenetan ahots bakarrean aritzen ginen, gero bi ahotsetara, emakumeak alde batetik eta gizonak bestetik. Gogoan dut lehenengo entseguetan boleroak abesten genituela bi ahotsetara, belarri hutsarekin. Orain, ordea, lau ahotsetan aritzen gara, eta armonia lantzea lortu dugu. Egia da ahots kalitatea ez dela izugarri ona, kontuan hartu behar da adin batetik aurrera ahotsa galdu egiten dela, eta arnasa ere ez dela berdin hartzen. Hala ere, atzera begira jarrita batez ere nostalgia handia ematen du gure artetik joan direnekin oroitzea, hori duelako baita ere erretiratuen talde batean aritzeak.

Momentuz Goiz Eguzkik izan duen zuzendari bakarra zara, eta erreleboa eskatzeko asmorik gabe gainera. Zein izaten da zure egitekoa?

Alde musikalaz arduratzen naiz ni, bestelako ku-deaketak eta logistika kontuak Goiz Eguzki Abesbatzako jubilatuen batzordeko presidente den Joxan Mitxelenak daramatza. Gainera, Goiz Eguzki Abesbatzak bi zuzendari musikal ditu; nire arreba Ixiar Zubimendik gidatzen du emakumezkoen taldea eta nik gizonezkoena. Izan ere, ahots zuriak asko gustatzen zaizkigu, gizonezkoenak ere bai, eta baita bien arteko nahasketa ere. Guk eskaintzen ditugun kontzertu guztietan abesti batzuk emakumeek soilik abestutakoak izaten dira, beste zati bat gizonezkoek lantzen dute, eta gero kontzertuaren hirugarren zatia elkarrekin egiten dugu. Horretarako ditugu bi zuzendari, eta entseguen hasieran taldea ere bitan

banatzen dugu. Hortaz gain, ahots korda bakoitzak arduradun bat du, eta horietako bakoitzaren zeregin-na da Whats Appetik grabazioak bidaltzea.

Nire lana, ordea, kontzertuetako errepertorioa erabakitzea izaten da gehien bat. Zeregin hori nirea da oso-osorik, eta hor ez diot inori esku hartzen uzten. Programa bat sortzea ez da kantu politik aukeratzeari bakarrik. Kirolean ere berdin gertatzen da, futbol partida batean jokalaria onak izateak laguntzen du, baina horrekin bakarrik ez zoaz inora. Musikan ere berdin, ezaugarri asko hartu behar dira kontuan, eta oso garrantzitsua da programa egokia aukeratzeari. Horrek beti eskatu izan dit dedikazio handia, baita Goiz Eguzkira iritsi aurretik ere bai. Entzulegoa aspertu dezakezu kontzertu batean, edo interesgarri eta dibertigarri egin dezakezu emanaldia aukeratzeari duzun abestien arabera, eta kantuen ordenak ere eragiten du. Urrats garrantzitsua da, eta ilusio askorekin bizi dut oraindik ere.

Partiturak aukeratzeari ditut nik, baina ez dut moldaketarik egiten ez dudalako armoniaren ezagutzarik. Honezkerok sorturik dauden moldakete-kin aritzen gara, gaur egun Interneten denetarik topatu dezakegulako. Gainera, horrenbeste urte kantuan aritzeari esker, etxean artxibo handi bat dut era guztietako kantuekin. *Schola Cantorum*eko partiturak ere bertan daude. Musika motaren eta hizkuntzaren arabera sailkatuta ditut denak, bost multzotan banatuta.

Baduzu erantzukizuna. Zer esan nahi du zuretzat herriko erretiratuen abesbatza gidatzeak?

Zorionekoa naizela sentitzen dut. Abesbatza batek beti du dimentsio terapeutiko handia, berdin dio taldekideen adina zein den. Terapiaren faktorea ukazina da, eta are gehiago gure testuingurua kontuan hartuta. Endorfina esaten zaio zoriontasunaren droga naturalari, eta hori kantuen bitar-

tez sortzen da, besteak beste. Alargun asko dago gure abesbatzan, eta kide asko hurbiltzen zaizkit entseguaren amaieran esatera kantura etortzeak zein mesede egiten dien. Arratsalde osoko plana izaten da gurea, astean bi hitzordu ditugu, astelehenetan eta ostegunetan, eta ia bi ordu ematen ditugu kantuan. Hortik atera eta herriko taberna bateko terrazara joaten gara elkarrekin egotera ilundu arte. Kontu kontari aritzen gara, eta batzuetan baita kantu kontari ere. Bakardadeari aurre egiteko modua da abestera etortzea, entseguetako partehartzea oso handia da, normalean beti elkartzen gara 40 lagunetik gora, eta oso hutsegite gutxi egoten dira.

Argi dago onura musikalak ematen dituela abesbatza bateko kide izateak, baina pozgarria da niretzat terapia eta zaintza honen lekuko izatea. Niri ere gertatu zait, jende asko ezagutzen nuen herritik, baina abesbatzan elkartzeak aukera eman dit harreman horiek sendotzeko; jende askorekin elkartu naiz berriro bidean. Esango nuke pandemiaren ondorenak hor ere eragin duela, eta baliteke abesbatzako kideek orain gogo gehiagorekin hartzea kantua.

Taldea sortu zenuteneko partaidetza kopuru antzekoetan zabiltzate. Horrek zer esan nahi du, mantentzen da abesteko joera ala somatzen duzu hori ere galbidean dagoela?

Baliteke galtzear egotea. Egia da gaur egun estimulu ugari ditugula eta denbora pasatzeko tresna asko ditugula inguruan, baina ez dugu ahaztu behar bi urte egon garela geldirik, eta horrek kalte handia eragin digula. Abesbatza asko desagertu egin dira, beste batzuei asko ari zaie kostatzen lehengora itzultzea eta oraindik kutsatzeko beldurrak ere hor jarraitzen du. Faktore horiek denek asko eragiten dute.

Hala ere, guk kalez kale kantari ekimena dugu martxan, eta kalera ateratzen garen bakoitzean jabetzen gara harrobi sendoa dugula. Irteera horietan jende asko hurbiltzen da; batzuk kuriositatez, beste batzuk kantuan aritzea gustuko dutelako baina entseguetara etorri nahi ez dutelako, edota musikarekiko zaletasunak baino euskararekiko babesak bultzatuta batzen direlako gurekin kalean. Are gehiago, batzuk hurbildu izan dira guregana irteera

Donostiako Kursaalera zubiko musikariek elkarlanean kontzertua eskaini zuen Goiz Eguzki Abesbatzak.

Goiz Eguzki Abesbatzak 2007an ekin zion bere ibilbideari, eta hamabost urteren ondoren baliabide terapeutikoa bihurtu da kide askorentzat.

batean, eta gero abesbatzan sartzeraz animatu dira. Kaleak hori ematen digu, beste edozein egoeratan abesbatzara hurbilduko ez litzatekeen jendearengana gerturatzeko aukera, hain zuzen ere. Jende asko dago ez dela auditorio batera joango musika entzutera, baina, aldiz, kalean topatuz gero, gustura asko batzen dira gure festara.

Partaideen artean era guztietako musika ezagutza izango da. Nola moldatzen zarete?

Ezagutza tekniko bat bera ere ez dugu. Solfeoa abesbatzako hiru kideak soilik dakigu, baina hori ez da garrantzitsuena. Jakintza musikalik izan gabe ere badaude ezagutza naturalak; belarria, esaterako, hori ez da erosten. Hala ere, nahi duenak jaso ditzake solfeoko eskolak, Mila Ituarte gure abesbatzako kideak solfeoko klaseak ematen dizkio hala nahi duenari.

Nolako da zuen errepertorioa?

Oreka topatzea da gakoa, eta horretan ahalegintzen naiz. Ez dut gustuko abesti guztiak antzekoak izatea, monotonoezia geratzea ez delako ona. Aniztasuna egotea gustatzen zait, eta hizkuntzaren aldetik gutxienez errepertorioaren erdiak euskaraz izan behar du. Hala ere, atzerriko hizkuntza batzuetan ere abestu izan dugu. Gogoan dut behin abesbatzako kide batzuk Donostiako Kurasaaleko zubira joan ginelan, eta zubian bertan kantuan eta dirua eskatzen zebiltzanei gurekin kontzertu bat emateko proposamena egin genien, eurek akordeoia jo eta guk abestu. Kurasaaleko musikariekin batera, Astigarragan garai hartan bizitzen egon zen komunitate errumaniarrarekin ere bat egin genuen. Guztiok elkarrekin entseatu genuen, txabolen artean bildu ginen pare bat aldiz, eta kontzertu bat ere antolatu genuen. Oso oroitzapen polita dut, zoragarria izan zen esperientzia hura. Kasu horretan errumanierazko abesti bat ikasi genuen beraiekin abesteko. Gogoan dut horretarako harremanetan jarri nintzela Errumaniak Madrilen duen enbaxadarekin, eta eskatu nien kantua itzultzeko letrak zer zioen jakin ahal izateko.

Bi hitzetan

Karpetadun ala karpetarik gabeko emanaldiak?

Karpetarik gabe eta kalez-kale bada hobea. Hori bai, beti behar dut ondoan partitura duen norbait kantuan hasi aurretik tonua eman ahal izateko.

Afizio ezkuturik?

Sukaldean aritzea eta futbola.

Eguneko momenturik onena.

Berdin dio goizean ala iluntzean den, lagunekin hartzen dudana tragoa ez diezadala inork lapurtu.

Javier Zubimendiren txokorik kutunena.

Hernaniko Goiz Eguzkiko ginkgoa.

Eta kantuan aritzeko?

Sagardotegi bat.

Kantu bakarra.

Mendigaina.

Diapasoa ala pianoa?

Eraginkorra izateko pianoa, harro agertzeko diapasoa.

Publikoari bizkarra emanez zuzentzen, ala publikoartean eserita?

Zuzentzea dut gustuko. Magikoa da ikustea nola talde osoak men egiten dieten zure eskuiei. Gobernu bateko presidentek ere ez du lortzen horren besteko boterea izatea.

